

IN MEMORIAM

Prof. Dr. Bernhard Gottlieb

De tandartsen over de gehele wereld zullen met groot leedwezen kennis nemen van het plotseling verscheiden op 16 Maart te Dallas (Texas) van de man, die meer dan enig ander in de eerste helft van deze eeuw zijn stempel heeft gedrukt op de tandheelkundige wetenschap.

Arts en tandarts zijnde, heeft hij getracht beide zijden tot haar recht te doen komen en hij is één der zeer weinigen, die dit gelukt is; die er in geslaagd is niet alleen een gevierd man der wetenschap, doch tevens een bij uitstek begaafd practicus te zijn.

Zijn belangstelling ging wetenschappelijk vooral uit naar de histologie, practisch, naar de parodontale aandoeningen. In later jaren was het meer het cariesprobleem dat wetenschappelijk en practisch zijn belangstelling had en strijdende voor zijn inzichten is hij — in het harnas — heengegaan.

Gemakkelijk heeft hij het nimmer gehad, heeft hij het zich ook niet gemaakt. Gottlieb behoorde tot de zo bij uitstek kleine categorie van onafhankelijke denkers, die alleen daarom al weerstand verwekken. Dit feit gepaard aan een groot gevoel van eigenwaarde en volstrekte onverschilligheid voor de mening van anderen, ja zelfs de neiging, in het algemeen het intellect van zijn omgeving niet hoog aan te slaan, wanneer hij blijk gaf het niet met hem eens te zijn, moest wel wrijvingen veroorzaken.

Daarbij gevoegd een strijdlustige, agressieve aard en men zal niet verbaasd zijn, dat hij in het Wenen van het begin dezer eeuw en in het algemeen in Duitsland, in woord en geschrift het nog al eens met zijn tegenstanders te kwaad had. Niemand kon echter zijn meer dan gewone begaafdheid ontkennen en zo ontstond de „Weense School van Gottlieb”, waarbij mannen als Orban, Kronfeld, Stein, Weinmann, Kellner en Schwarz tot zijn voornaamste discipelen behoorden, die het aanzien der Weense tandheelkunde tot ver over de grenzen van hun vaderland voerden.

Gottlieb reisde veel en graag, hield voordrachten en demonstraties in vrijwel alle landen van West Europa en in de U.S.A. Als hem in Chicago een professoraat wordt aangeboden, weigert hij dit, doch wel gaat een zijner leerlingen die plaats bezetten. In 1938 wordt hij slachtoffer van de „Anschluss”. Van zijn vrijheid beroofd gelukt het hem met grote moeite

het land te verlaten. Hij gaat naar Palestina, waar hij een tijd doceert, dan vertrekt hij naar Amerika om daar via Ann Arbor in Dallas terecht te komen, waar hij een nieuw wetenschappelijk centrum sticht met jonge, enthousiaste medewerkers.

Na de parodontose is thans zijn volle aandacht op het cariesprobleem gericht; ten opzichte van aetiologie en prophylaxe verkondigt hij opvattingen, in strijd met de gangbare. De begrijpelijke reacties op deze opvattingen kan hij slecht verdragen en wanneer zelfs zijn oude medewerkers tonen het niet met hem eens te zijn, trekt hij zich geheel van hen terug.

Toen schr. dezes hem in 1947 in Boston voor het laatst ontmoette, vond hij een zeer strijdvuldig, maar verbitterd man en vergeefs waren de pogingen van zijn Europese vrienden hem tot andere gedachten te brengen.

In de laatste jaren was het hem echter een vreugde te ontdekken, dat in niet onaanzienlijke mate men weer aandacht aan zijn opvattingen ging schenken. Hij hield in Amerika op tal van plaatsen voordrachten voor de verschillende National Societies en een paar dagen voor zijn dood berichtte hij, dit voorjaar naar Europa te zullen komen. Hij sloot erbij in een synopsis van een te houden voordracht voor een Congres in Australië. „From Gottlieb, but good!” waren de laatste woorden.

Gottlieb is vaak in Nederland geweest, waar men hem apprecieerde en waar hij vele vrienden had. Het Nederlands Tandheelkundig Genootschap telde hem onder zijn ereleden.

Hij schreef verscheidene boeken en talloze publicaties verschenen in de loop der jaren van zijn hand in verschillende tijdschriften, ook in het Tijdschrift voor Tandheelkunde.

Een van de belangrijkste figuren uit de tandheelkunde is met hem heengegaan, zijn naam en zijn werk zullen nog vele malen en vele jaren worden genoemd bij het bediscussiëren van tandheelkundig wetenschappelijke vraagstukken.

CH. F. L. NORD

BRIEVEN UIT AMERIKA

MIDWINTER-CURSUSSEN VAN DE MASSACHUSETTS DENTAL SOCIETY

Onder het motto: „terug naar de college-zalen” gaf deze onderafdeling van de American Dental Association ons een paar nuttige dagen, waarvan ik U een kort verslag wil geven. Ook al om te doen uitkomen, welk een voortreffelijke samenwerking hier bestaat tussen de organiserende vereniging en de faculteiten der verschillende scholen. Zouden wij in de toekomst in Nederland ook zulke hoogtijdagen in Utrecht en Groningen kunnen tegemoet zien, met b.v. de *Vereniging van Ned. Tandartsen* als leidster?

De opzet was, dat de leden van te voren hun keus moesten maken, welk program zij wensten te volgen. Drie instituten stonden ter beschikking: De *Harvard Medical and Dental School*, *Tufts College Dental School* en het *Massachusetts General Hospital*. Ik volgde de lessen op het *Mass. General Hospital*, maar wil eerst de programma's van de andere instituten beschrijven, alvorens tot mijn „ooggetuigenverslag” te komen.

Op „Harvard” behandelde *Henry Goldman* „Vincent's Infection”, diagnose en behandeling. Daarna kwamen de afdelingen „Vast brugwerk” en „Jacketcrowns” aan de beurt, inleiders resp. Drs. *Cutler* en *Seyfarth*.

Des middags waren de onderwerpen:

1. Chirurgische correcties van prognathisme, *Alfred Joseph*, arts en tandarts.
2. Exodontia problemen in de algemene praktijk, Dr. *Frank Rounds*.
3. Tandheelkundig research-werk in het nieuwe proefdierenhuis van *Harvard* met *Dean Dunning* en prof. *James Shaw* als gidsen.

De tweede dag begon met een inleiding van *Dean Dunning* over: „De tandarts en de openbare gezondheid”. Daarna vervolgden Drs. *Goldman* en *Cutler* hun onderwerpen, *Goldman* met behulp van lantaarnplaatjes ook alledaagse *stomatologische* problemen.

Tufts paradeerde met zijn *grote* mannen:

Dr. *Irving Hardy*, immediaat-prothesen.

Dr. *Irving Glickman*, periodontale aandoeningen.

Dr. *Helmuth Zander*, kindertandheelkunde: space-maintainers, pulpotomies en preventieve tandheelkunde.

De tweede dag was gewijd aan:

De partiële prothese, Dr. *Hardy*. De nadruk werd gelegd op het voorbereiden van de steunpunten, waarop de prothese komt te rusten.

Irving Glickman behandelde nu de chirurgische ingrepen in verband met periodontale aandoeningen.

Het programma op het *Mass. General Hospital* was gewijd aan de grensgebieden van geneeskunde en tandheelkunde. Het ziekenhuis zelve staat op een lijn met de beroemde *Mayo-Clinic*, *Johns Hopkins Medical School* en het *Medical Center* in *New York*.

Dr. David Weisberger, arts en tandarts, opende met enkele chirurgische gevallen aan de hand van patiënten-demonstraties. Een haemangioma, ontstaan gedurende zwangerschap en een paar fracturen.

Dr. Alfred Kranees, een internist, ook weer met patiënten demonstraties noemde *hart-aandoeningen* die ziektegevallen, die tandartsen elk moment ontmoeten konden.

Hij noemde de coronary ontstekingen — arterio-sclerosis en angina pectoris.

In geval tandheelkundige sepsis deze ziekten begeleidt, is het raadzaam zulk een patiënt in het ziekenhuis te doen opnemen en eventueel nodige extracties zoveel mogelijk in een operatie onder narcose te verrichten.

De tweede groep: de reumatische hartaandoeningen, waarbij de hartspier dus betrokken is.

Derde groep: patiënten met hoge bloeddruk.

Narcose kan gevaarlijk zijn voor patiënten in groep 1, arteriosclerosis enz., maar de inleider zag geen gevaar voor die in groep 2 of 3.

Diabetici lijden ook dikwijls aan „coronary heartdiseases” of hoge bloeddruk, terwijl chronische gevallen van diabetes gepaard gaan met arteriosclerosis.

Focal infection: De medici zijn wel radicaal van mening veranderd, Dr. Kranees heeft van extracties in geval van reumatische aandoeningen *nooit* enig heil gezien, integendeel, wanneer deze extracties „en masse” gedaan worden, heeft een invasie van bacteriën plaats, die eerder verslechterend werkt. Ook t.o.v. tonsillectomies is het standpunt verlaten, dat de patiënten daardoor „verlost” zouden worden van hun reumatische kwalen.

Nabloedingen: Dr. Kranees demonstreerde een 46-jarige patiënt met geelzucht, een alcoholicus. Ondanks de 4.000 calorieën, die deze patiënten dagelijks consumeren, lijden zij toch aan ondervoeding.

Dr. Best (Toronto) voedde ratten met suiker en verkreeg dezelfde symptomen als wij zien bij alcoholici: levercirrhosis, alsook de beslagen tong.

Deze groep van patiënten met een ongebalanceerd dieet, vertonen grote neiging tot nabloedingen. Men zij verder voorzichtig met diegenen onder onze patiënten, die wel eens vertellen, dat zij gewend zijn aan het innemen van grote doses aspirine. Ook bij hen is gevaar voor nabloedingen aanwezig.

De menopauze werd van het standpunt van de chirurg — Dr. Sturgis — belicht, wijzende op weefselveranderingen en hormoonactiviteit, alsmede door een psychiater — Dr. Herbert Barry. Deze laatste wees op emotionele reacties bij pijn en het volkomen veranderde karakter, dat deze patiënten, die men dikwijls geruime tijd kent, plotseling vertonen.

De dag werd besloten met een magistrale voordracht van Dr. Kurt H. Thoma: „Carcinoma in de mondholte en de tandarts”.

Aan de hand van prachtige lantaarnplaatjes zagen wij het levenswerk van deze grote mondchirurg aan ons voorbij trekken. Het verwondert mij altijd, dat voor een man als Thoma, die zich ontwikkelde tot een groot chirurg en die standaardwerken gepubliceerd heeft, getuigende van een diepe medische kennis, nooit de behoefte heeft bestaan een medische graad aan zijn tandartsentitel toe te voegen.

Voor alle cursisten gezamenlijk waren er tot slot enige lezingen, waarvan de belangrijkste m.i. was die door Dr. Louis I. Grossmann: De behandeling van de pulpaloze tand met *antibiotics*.

Doel is de sterilizatie van het wortelkanaal te bewerkstelligen in een enkele zitting. Hiertoe gebruikt hij een combinatie van antibiotics. Met uitzondering van de gistbacillen, voor welker vernietiging hij sodium-caprylaat gebruikt, doet de z.g. P B S C-combinatie het werk.

- P penicilline
- B bacitracine
- S streptomycine
- C caprylaat, een zout van caprylic zuur $\text{CH}_3(\text{CH}_2)_6\text{COOH}$

De tand wordt geïrrigeerd met

Monohydrated sodium carbonate	140 Gm
Chlorinated lime (kalk).	200 Gm
Distilled water	1000 cc

Zeer tot mijn leedwezen hoorde ik dat twee vooraanstaande Amsterdamse collega's zijn overleden. Pitsch en Baanders hebben belangrijk werk in en voor de A.T.V. gedaan, dikwijls liepen de paden van Pitsch en Baanders parallel en het was mijn voorrecht hen op het pad der sociale tandheelkunde te ontmoeten. Ik gedenk met dankbaarheid de goede adviezen en steun, die ik te allen tijde van beiden ontving gedurende mijn voorzitterschap van de A.T.V. Beiden hadden idealen en durfden er voor te leven.

Boston, Maart 1950.

L. HERBERT LOEB,
Tandarts D.D.S.

UIT DE SOVJET-UNIE

In Rusland zijn er, evenals in Duitsland, twee soorten tandartsen-opleiding, de scholen met lagere en die met de hogere opleiding (aan de Universiteiten). De volgens de eerste opleiding gevormde groep dentisten mag patiënten behandelen, doch hebben overigens geen gelijke rechten. Zo mogen zij nimmer in klinieken, ziekenhuizen en instituten optreden. Ook hier bestaat de tendentie de tandheelkunde geheel voor de tandartsen te reserveren en het algemene opleidingsniveau te verhogen en te verdiepen door de studieduur van 4 op 5 jaar te brengen. Buiten het leger telt Rusland thans ca. 14.000 tandartsen en dentisten.

FLUOOR IN DE WATERLEIDING

In de staat Wisconsin (U.S.A.) hebben thans acht steden hun leidingwater geïsooreerd. Negen en twintig hebben de plannen daartoe gereed en achttien andere zijn eveneens met voorbereidende maatregelen bezig. Het lijkt geen twijfel of binnen korte tijd zullen de meeste gemeenten in deze staat tot deze maatregel zijn overgegaan, een gevolg van het enthousiasme van de tandartsen aldaar die er dan toch maar in geslaagd zijn dit op de betrokken autoriteiten over te brengen. Wij zijn benieuwd naar de resultaten!

IN ENGELAND

Het eerste jaar van de Engelse gezondheidszorg heeft 358.457.600 pond sterling gekost. Er is een tekort van 98.73 miljoen. Het hoofdstuk tandheelkunde parasseert met £ 14.245.000.